

[Estrup]

telser med boligministeriet erkendt, at dette er en ganske vanskelig opgave; jeg mener dog fortsat, at det er en opgave, som bør løses, og jeg er glad for det tilsagn, som boligministeren har givet om, at vi til efteråret vil tage hele dette spørgsmål op, sådan at vi nu fremover forhåbentlig kan sikre, at der også i sådanne sager, hvor man altså bliver nødt til at starte gennem en kondemneringsbeslutning, får sikret, at vetoreglerne og ånden i byfornyelsesloven faktisk også bliver gennemført.

Albrechtsen (VS):

Man kan sige om denne sag, at det forslag, ministeren kom med, godt nok var meget betydeligt af omfang, men at det var et inderlig overflødigt forslag, ja faktisk var spild af papir. Nu ser det alligevel ud til, at hele sagen fører til lidt godt, og dermed tænker jeg på de ændringsforslag, der er stillet, især det ændringsforslag, som er stillet om den såkaldte genhusningsboligsikring, hvor der har været en række problemer, som ministeren har udvist en udpræget mangel på vilje til at gøre noget ved, men som der altså nu bliver gjort noget ved i kraft af dette ændringsforslag. Det er vi i VS meget glade for. Vi er også glade for, at man – hvis dette lovforslag ender med at blive vedtaget – m.h.t. indskrænkning af beboerindsigelsesfristerne får denne forbedrede adgang til at få materialet som grundlag for sin stillingtagen til, om man vil bruge retten til at nedlægge individuelt veto. Det betyder altså ikke, at vi dermed synes, det er en god idé at indskrænke den tidsfrist, man har til at nedlægge det individuelle veto, men skadevirkningen bliver dog formindsket lidt ved det ændringsforslag, som udvalget har stillet.

Boligministeren (Bollmann):

Jeg skal ikke kommentere de tre første ændringsforslag – der er bred enighed om dem – men om nr. 4 vil jeg gerne sige, at jeg finder det i bedste fald overflødigt; jeg tror, man overdriver problemstillingen og forstørrer problemerne. Jeg har på et tidligere tidspunkt givet tilsagn om at foretage en undersøgelse af, hvor stort problemet egentlig er, og det synes jeg man burde have taget imod. Sådan som det nu er formuleret, er jeg kun

bange for, at det giver ekstra offentlige udgifter og øget administration.

I øvrigt vil jeg også udtrykke min tilfredshed med, at der stadig væk er bred enighed om byfornyelseslovgivningen, og til allersidst vil jeg sige til hr. Baadsgaard, at midlerne til byfornyelse jo igennem de senere år har været og også i de kommende år vil være væsentlig større, end vi har set før i tiden.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1–4, § 1, således ændret, og § 2

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

18) Anden behandling af lovforslag nr. L 204:

Forslag til lov om ændring af lov om indeksregulerede realkreditlån m.fl. (Finansieringsreform for landbruget).

(Fremsat 27/3 85. Første behandling 12/4 85. Betænkning 22/5 85).

Der var stillet 12 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Forhandling

Rønholt (KF):

[Rønhojt]

Socialdemokratiet med støtte af SF, det radikale venstre og VS er ved at indføre en ny skattetækningsmodel af stor dimension, og man behøver ikke at læse til revisor for at finde ud af det. Det vil jeg komme nærmere ind på.

Jeg udtrykte ved første behandling betæneligheder ved indførelse af indeksslån til landbruget. Disse betæneligheder har jeg stadig væk. Jeg tror også, at forslagsstillerne vil afholde sig fra at købe en bil finansieret med indeksslån. Den teknologiske udvikling går så stærkt, at finansieringen med afdragsfri indeksslån på lang sigt vil være at lægge gift for selvejet. Når jeg ved første behandling gav udtryk for, at vi ville vente med at tage endelig stilling til lovforslaget, var det ud fra den betragtning, at så længe giften ikke var indkapslet i sukker med en eller anden form for statstilskud, ville virkningerne være uden betydning. Forudsætningerne har totalt ændret sig med socialdemokratiets ændringsforslag.

For at få giftpillen til at glide ned skal der nu to lag sukker på, idet statstilskuddet ikke alene udgøres af, at obligationerne fritages for realrenteafgift, men staten skal også betale 30 pct. af indekseringen. Er de partier, der støtter ændringsforslaget, vidende om de statsfinansielle virkninger? De svar, der foreligger på dette spørgsmål, viser, at for hver gang der udlånes 1 mia. kr., skal staten betale $\frac{3}{4}$ mia. kr. i faste priser og 1,5 mia. kr. i løbende priser over 30 år, og det er endda under forudsætning af en konstant 5 pct.s inflation; de statsfinansielle virkninger ved en normal socialdemokratisk inflationsrate på 10 pct. bliver dobbelt så store.

Hvor jeg tidligere har udtalt, at interessen for indeksslån vil være ubetydelig, må jeg med baggrund i ændringsforslaget og de deraf følgende enorme statstilskud forvente en ikke ubetydelig interesse, ikke mindst hos landmænd, der har tilstrækkelige friværdier, og som blot kan beholde obligationerne og hvert år i 30 år hjemtage et skattefrit indekseringstillæg på 30 pct. Jeg kan f.eks. selv med to landbrugsejendomme hjemtage i gennemsnit 80.000 kr. pr. år i de næste 30 år eller stort set det samme som låneprovenuet.

Socialdemokratiet indfører med støtte af SF og VS en ny skattetækningsmetode på et tidspunkt, hvor forhandlingerne om en skat-

tereform har det hovedsigte at begrænse skattetænkning mest muligt.

Ordførerne for ændringsforslaget burde oplyse over for folketinget, hvad der ligger i bemærkningerne til ændringsforslaget, når der gøres opmærksom på, at disse ændrede finansieringsformer kan påvirke ejendomspriserne i opadgående retning, og at dette ikke er hensigten. Enhver form for statstilskud af denne art vil naturligvis påvirke ejendomspriserne, det er der ikke noget nyt i. Men hvad ligger der i bemærkningerne om, at det bliver nødvendigt at sikre sig, at bedre lånemuligheder ikke kapitaliseres? Ligger der her aftaler med et af støttepartierne om at iværksætte en eller anden form for inddragelse af værdistigningerne? Det synes jeg nok folketinget har krav på at få mere at vide om.

Der synes også at ligge en politisk aftale bag, når man i bemærkningerne uddeler løfter om at ændre betingelserne for nedlæggelse af landbrug, hvilket rettelig ikke hører hjemme under denne debat, medmindre der indgår aftaler, som har relation til dette lovforslag. Jeg vil gerne høre, hvad der ligger bag disse bemærkninger, og jeg vil gerne bede hr. Bjørn Westh oplyse, om socialdemokratiet vil inddrage fremtidige værdistigninger.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Jeg vil blot anholde ordet skattetænkning. Det foregår der så meget af i dette samfund, at der ingen grund er til at bruge ordet, hvor det ikke sker. Det, der er tale om her, er, at hvis man får et rentelettet lån og ikke har brug for pengene, kan man selvfølgelig købe normalforrentede fordringer for dem. Det kan man ved enhver form for rentelettede lån: IM-lån, lån til håndværkerordning, lån til dit og lån til dat. Det er blot dette erhvervstilskud, der bliver synligt; det har intet med skattetænkning at gøre.

(Kort bemærkning).

Erling Olsen (S):

Til hr. Rønhojt vil jeg kun sige, at der ikke er noget med at beholde obligationer, for lånet gives kun som kontantlån. For det lån, hr. Rønhojt må tage, skal han så ud at købe

[Erling Olsen]

indeksobligationer, og det er han selvfølgelig velkommen til; jeg ser gerne, at så mange som muligt sælges. Men problemet er jo, at med den indkomst, hr. Rønholt i øvrigt har, vil han stå sig langt bedre ved at tage traditionelle lån i sin ejendom for at købe disse indeksobligationer, for så vil han for det første få et større skattefradrag, og for det andet vil han beholde hele værdistigningen, så dette er, om man så må sige, skattemæssigt et dårligt alternativ for hr. Rønholt. Da vi indførte indeksslåne i sin tid, blev der jo sagt, at det ville give alle tiders skattetænkning, fordi folk ville tage traditionelle lån i deres ejendomme og købe indeksobligationer, men al denne skattetænkning har vi ikke set. De folk, som hr. Rønholt tænker på, der er så smarte, har allerede været der.

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Jeg bliver nødt til at oplyse, at der dog er det nye i det, at hvor der normalt er parallelitet mellem det indekserede for lånmodtageren og kreditgiveren, er der her et helt nyt element, hvor man som obligationsejer får 30 pct. betalt af staten. Det er en helt ny låntype.

(Kort bemærkning).

Erling Olsen (S):

Det gælder jo også for en række af de andre billige lån til erhvervslivet, som hr. Rønholt har stemt for.

Så vil jeg i øvrigt sige, at meningen med dette tilskud til realkreditinstituttet netop er, at de landmænd, der er bange for, at deres ejendomspriser ikke følger med den almindelige prisudvikling, fordi der måske i de kommende år i EF ikke bliver den store stigning i landbrugspriserne, tør tage disse indeksslån, mens de ikke ville turde tage de andre. Disse lån er beregnede for den unge landmand og ikke for hr. Rønholt, og de er beregnede for sølvbryllupslandmænd, der skulle have en halv snes år ekstra at blive siddende på deres ejendom i.

Bjørn Westh (S):

Det glæder mig, at der er så stor en interesse i salen for landbrugslovgivning, men det undrer mig, at hverken landbrugsministeren

eller den fungerende landbrugsminister har fundet tid til at være til stede i salen i dag. Det må regeringen imidlertid selv om. Men jeg tror faktisk, at dette er et ret vigtigt forslag for landbruget, og derfor synes jeg, det ville have været rimeligt, om ministrene havde været til stede.

Jeg tror, det er et fantastisk vigtigt forslag, fordi det betyder, at vi nu får gennemført en ordning, der siger: afgiver I noget af jeres værditilvækst, kan I få en lavere rente. Det er det, det hele går ud på, og det er det, det hele er gået ud på, siden vi startede med jordbankbetænkningen i sin tid. Det er måske også derfor, hr. Rønholt bruger udtrykket, at giften er i sukkeret. Vi mener ikke, det er nogen gift. Vi mener, det er naturligt at sige: I kan få en lav rente, hvis I giver afkald på værdistigningen i jeres ejendom.

Hvem er det så, vi vil hjælpe med dette? Ja, vi vil gerne hjælpe de unge, der ikke har velhavende forældre, eller som ikke kan arve en landbrugsejendom; de får nu bedre muligheder for at etablere sig, og det synes vi er godt.

Vi vil også gerne hjælpe sølvbryllupslandmanden, der ikke har en 100 pct.s gæld, som måske endda har en stor friværdi, men som alligevel har underskud på sin bedrift og derfor må gå fra den, hvis han ikke får nogle lavere ydelser. Han kan med disse lån få en lavere ydelse, så kan han blive siddende på sin bedrift og have en rolig tilværelse også i de senere år.

Vi mener dermed, at vi har hjulpet på strukturudviklingen. Vi har været med til at fastholde et fornuftigt familiebrug i dansk landbrug, og vi finder, at denne støtteordning er bedre end de andre støtteordninger i landbrugsministeriet; derfor vil vi hellere bruge pengene på den.

Jeg vil gerne sige, at jeg synes, vi har haft et fornuftigt og godt samarbejde med SF, det radikale venstre og VS. Vi ville også gerne have haft det med regeringspartierne, men de har jo kun følt det som deres opgave at lave obstruktion, at prøve at stikke en kæp i hjulet, true med statsret, og jeg ved ikke, hvad det var, udvalgets formand talte om en overgang. Der har jo ikke på noget tidspunkt fra den side været tale om, at man ville gå ind i en fornuftig og seriøs diskussion om disse ting.

[Bjørn Westh]

Dog vil jeg gerne sige, at hr. Arne Bjerregaard har fastholdt, også efter, at hans parti er kommet i regeringsposition, kristeligt folkepartis normale syn på landbrugspolitikken og derfor støtter – kan jeg forstå på betænkningen – kristeligt folkepartis normale standpunkter og derfor også stemmer for dette lovforslag, hvilket vi selvfølgelig er tilfredse med.

Vi er lidt forundrede over, at CD ikke har deltaget i debatten overhovedet. CD var dog også med i husmandsforeningernes tværpolitiske udvalg, og vi havde derfor forventet, at CD også havde været med her, men det er de desværre ikke, kan vi forstå.

Det er klart, at når man laver en ordning, der betyder lavere ydelser, kan det i visse tilfælde betyde, at ejendomspriserne vil komme til at stige. Det vil dog nok kun ske, hvis det bliver hovedreglen at handle efter disse lån, men med den hetz, man fra regeringspartierne side har ført imod det, har vi ikke regnet med, at det blev hovedreglen, hvorfor der ikke ville ske en kapitalisering af det. Men skulle det ske, må vi prøve at modvirke det. Det stod der i øvrigt også i husmandsforeningernes rapport.

Jeg vil derfor foreslå, at lovforslaget bliver sendt til fornyet udvalgsbehandling, så vi i en tillægsbetænkning kan få indført en revisionsklausul, der bl.a. tager sigte på, at vi må gribe ind, hvis der sker en uforholdsmæssig stor kapitalisering her, det vil sige, at det bliver en overvældende succes, så det kun er denne slags lån, der bliver taget i landbruget. Derfor synes jeg, det kunne være rimeligt at sætte en revisionsparagraf ind, også sådan, at vi om tre år kan vurdere, om afdragsbidragets størrelse er det rigtige eller det skal formindskes eller der skal ske andre ændringer.

Jeg vil også foreslå, for at vi ikke skal få alt for mange små sager, at vi fastsætter en bundgrænse for låneprovenuet ved denne slags lån på 50.000 kr.

Det er rigtigt, at der i betækningsbidraget står noget om landbrugsloven, og det er også rigtigt forstået, at det er udtryk for en aftale mellem de partier, der har skrevet betækningsbidraget. Vi ønsker at bevare nogle reelle, gode brug, og vi ønsker derfor denne grænse i landbrugsloven, der siger, at man ikke kan nedlægge et brug, hvis ejendomsværdien, produktionsbygningerne plus jord, er over 500.000 kr. Denne grænse ønsker det-

te flertal altså sat ned, og det kan måske så være en første kommentar til landbrugskommissionen.

Det virker, som om de borgerlige partier nu har valgt ny taktik. Først var taktikken den, som bl.a. statsministeren lidt hånligt gav udtryk for efter et ministermøde, at denne ordning var der såmænd nok kun 17 landmænd der ville benytte sig af, og derfor var det en ligegyldig detalje. Nu kan jeg forstå, at det er hele landets økonomi, der står på spil, hvis dette forslag bliver gennemført.

Det afgørende er, at der ingen ændringer sker i de eksisterende forhold. Har en landmand store indkomster, har han også store rentefradrag. Tager han de nye lån her, får han ikke længere de store rentefradrag, som han har stor glæde af i dag. I dag kan en landmand med stor indkomst jo stort set stifte gæld, uden at det koster ham noget. Tager han de nye lån, kommer han til at betale værdistigningen, og så får han pengene her udbetalt som kontantlån. Som allerede fremhævet både af hr. Erling Olsen og af hr. Rahbæk Møller findes der muligheder inden for det eksisterende system, og det vil sige, at der ikke sker noget nyt odøst med dette. Man kan sige, at det faktisk er en ordning, hvor det helt præcist bliver sagt, hvad støtteelementet er, et støtteelement, som vi mener kan finansieres sammen med landbrugsministeriets andre ordninger.

Ivar Hansen (V):

Nu er vi så kommet så langt, at der er afgivet betænkning over det meget omdiskuterede forslag om – som det er blevet sagt – en finansieringsreform for landbruget. Jeg er vældig tilfreds med, at hr. Bjørn Westh har bedt om at få forslaget tilbage til udvalget til yderligere bearbejdning. Hvis det ikke allerede var foreslået, ville jeg have gjort det, for jeg synes, der er flere grunde til, at udvalget får lejlighed til at klargøre, hvad der egentlig ligger i de ændringsforslag, der er stillet, hvad de betyder.

Flertallet siger i betænkningen, at det, der er meningen med dette forslag, er at give en større lønsomhed til det almindelige familiebrug og bedre mulighederne for nyetablering. Det er jo en udmærket hensigt, som vi alle sammen kan være enige i. Spørgsmålet er så, hvilke veje der skal og bør betrædes for at nå

[Ivar Hansen]

dette mål, og det er vel det, uenigheden i det væsentlige har stået om og fortsat står om.

Jeg er fortsat af den opfattelse, at det nok er landmændene, der vil være de bedste til at tage stilling til, hvorvidt et element af denne karakter vil virke i positiv retning. Det tillader vi os fortsat at være ret tvivlende over for.

Som hr. Bjørn Westh allerede har nævnt, foruddiskonterer flertallet i betænkningen sin stilling til det, der fra landbrugsministerens side nu er lagt op til gennem 1. delbetænkning fra landboreformkommissionen, som netop omhandler landbrugsloven. I betænkningen giver man udtryk for, at man ønsker grænsen for et landbrug, der kan sammenlægges med en større ejendom, sat ned. Jeg vil gøre opmærksom på – hvad man vel godt ved – at det er de mindre ejendomme i dansk landbrug, der har haft store vanskeligheder i de senere år, og det er hovedsagelig ældre landmænd. Det er vanskeligt at sælge til en ny ejer, hvis landbrugslovgivningens meget restriktive krav om uddannelse og hovederhverv skal opfyldes, og derfor tror jeg, at vi på nuværende tidspunkt skal være lidt forsigtige med at skærpe kravene yderligere alene i lyset af et forslag af denne karakter. Derfor vil jeg meget henstille til flertallet, at vi nu accepterer, at vi formentlig i næste folketingssamling skal i gang med at drøfte landbrugslovgivningen i et større perspektiv, så vi kan vurdere disse elementer i lidt højere grad i sammenhæng.

Jeg er meget enig med boligministeren, som i et svar til udvalget på spørgsmål nr. 12: »Hvilke er de statsfinansielle konsekvenser af vedtagelsen af de af socialdemokratiet osv. stillede ændringsforslag?« siger:

»Da ændringsforslaget på flere væsentlige punkter forekommer uklart og tilsyneladende modstridende, vil det ikke umiddelbart være muligt at fremkomme med et endeligt skøn over de statsfinansielle konsekvenser af forslaget. Således er det uklart, præcis hvilken lånekonstruktion der ligger til grund for ændringsforslaget.«

Nu tager man konsekvensen af bl.a. den kritik, der tidligere under behandlingen af dette forslag er rejst, og som lød: kan delvis indekserede obligationer overhovedet sælges på markedet til en rimelig kurs? Nu erkender man, at det nok alligevel er bedst, at vi indfører et statssubsidium her, således at forstå,

at staten nu til realkreditinstitutionerne skal betale de sidste 30 pct. af indeksreguleringen i forhold til pristalsudviklingen.

Vi er af den opfattelse, at dette ændringsforslag vil betyde, at flere realkreditinstitutioner i indbyrdes konkurrence – sideløbende med deres långivning i øvrigt – skal uddele statssubsidier. Det er det, der ligger i det, for det er realkreditinstitutionerne, der skal udmåle långivningen, og det er dermed også realkreditinstitutionerne, der kommer til at bestemme omfanget af de statssubsidier, denne lov vil komme til at udløse, og det gælder både til formål som investeringer, generationsskifte, gældssanering osv.

Det siges jo også i betænkningen fra flertallet, at et væsentligt formål med dette er, at praktiserende landmænd kan få nogle dyre lån udbyttet med lån af denne karakter. Ja men vi har jo tidligere under udvalgsarbejdet klart fået dokumenteret, at det ville være alt for dyrt, og det er bl.a. også derfor, vi i sidste samling vedtog en lovgivning om rentesaning for gældstyngede landmænd.

Det er klart, at hele spørgsmålet om DLRs fremtid i denne forbindelse i høj grad bliver aktualiseret, og jeg synes langtfra, vi har fået opklaret, hvorvidt DLR overhovedet har mulighed for at eksistere videre som en selvejende eller en selvfungerende kreditinstitution med det enhedsprioriteringsforslag, som man her lægger op til at vi skal gennemføre.

Jeg siger også dette, fordi vi for nylig her i folketinget har pålagt DLR helt nye opgaver. Jeg mener, at en af de uklarheder, som boligministeren i sit svar antyder, er stående låns forfald ved, som forslagsstillerne skriver, væsentlige produktionsindskrænkninger. Hvem skal vurdere det? Efter hvilke kriterier? Jeg tror, at det efter de oplysninger, der hidtil er givet, kan blive meget svært at administrere.

Så er der det statssubsidium, der bliver tale om, og som i første omgang er gjort op til 15 mill. kr. pr. udlån – 1 mia. kr. pr. år. Hvem skal betale det? Fra hvilken kasse skal disse penge tages? Jeg vil gerne spørge forslagsstillerne, idet jeg går ud fra, at man påregner, det skal tages af landbrugsministeriets budget: hvad er det for aktiviteter inden for landbrugsministeriet, der i givet fald skal holde for? Og da det med den konstruktion, der nu er lagt op til, er meget uklart, hvor meget denne låneordning overhovedet vil blive brugt, er det altså i dette øjeblik fuld-

[Ivar Hansen]

kommen umuligt at se, hvad det er for beløbsstørrelser, vi taler om.

Til sidst skal jeg – også i overensstemmelse med det sidste svar, vi har fået fra boligministeren vedrørende hele forholdet til realrentebeskatningen og den aftale, der foreligger herom – sige, at det er altså fortsat et selvstændigt problem, der ikke er afklaret.

Det er klart, at det, jeg har lagt op til med det, jeg har sagt her, selvfølgelig er, at vi må stemme imod de af flertallet stillede ændringsforslag.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

For at der ikke skal flyve alt for meget urigtigt rundt i luften, vil jeg gerne sige følgende: når vi foreslår den nye model med afdragsbidrag, skyldes det, at regeringen påstod, at det tidligere forslag om delvis indekserede lån var i strid med realrenteforliget. Vi har nu taget hensyn til regeringen, og det skal man så bagefter have utak for!

Med hensyn til DLR: DLR kan frit leve videre med det her. Vi har ment, at på denne slags lån var det rimeligt med en enhedsprioritering, fordi der er indeks i det, og bl.a. hr. Ivar Hansen har sået så meget skræk omkring indeks. Men DLR kan vel leve i konkurrence med andre institutioner, også selv om der på et enkelt låneområde bliver enhedsprioritering.

Hvem skal vurdere væsentlige indskrænkninger, spørger hr. Ivar Hansen. Ja men det gør DLR jo allerede. Hvis en landmand tager et lån i DLR og derefter sælger sin besætning, skal hans lån jo også relaxeres i forhold til det, han har solgt fra, så det er der ikke noget nyt i. Med hensyn til, hvor pengene skal tages, har jeg jo svaret. Vi synes, denne støtteordning er bedre end de andre ordninger inden for landbrugsministeriet, og det er dér, det skal finansieres.

Gade (SF):

Det er jo interessant at høre venstres og de konservatives ordførere her i dag. Jeg synes nok, det for debatten måske havde været interessant, hvis de to partier havde fundet ud af, hvad regeringens vurdering af dette forslag er, for jeg forstår på hr. Ivar Hansen, at han anser det for uklart, hvor meget ordningen vil blive brugt. Før, da vi havde beslut-

ningsforslaget til debat, blev det fremhævet, at det slet ikke ville blive brugt og derfor var overflødigt, og hr. Rønholt overbyder jo, for han fortæller, at det er en oversukret giftpille, som næsten alle vil bruge. Jeg gad dog nok se dem, der frivilligt indtager selv en oversukret giftpille.

Det, jeg vil sige med dette, er, at der hverken er hoved eller hale på venstres og de konservatives argumentation om, hvordan dette vil virke, hvor mange der vil bruge det, for man argumenterer både til højre og til venstre samtidig. Jeg synes, det for debattens klarheds skyld var vigtigt, at man fandt ud af, om man tror, dette er noget, som mange vil bruge, som næsten ingen vil bruge, eller midt mellem, bare et eller andet ret præcist sted.

Det, der forvirrer denne debat og måske også forvirrer venstre og de konservative, er, at her har vi et synligt erhvervstilskud. Vores lovgivning og regler er jo fyldt med erhvervstilskud. De er ikke så synlige, og derfor ser man måske ikke helt så klart, hvilket subsidielement der er i dem, men det betyder ikke, at der ikke er kraftige subsidielementer i masser af erhvervslovgivning. Her står det klart og tydeligt, og det giver jo de muligheder, som den slags nu giver.

Hr. Rahbæk Møller fra SF har tidligere talt imod hr. Rønholts argumentation, men generelt kan man sige, at erhvervstilskud er erhvervstilskud, og SF vil da ikke undlade at prioritere inden for erhvervstilskudsrammen. Derfor vil vi godt medvirke i en lovgivning som denne, hvor perspektivet er, at vi gennem indeksering inddrager en del af værdistigningen.

Jeg skal bekræfte, at der også efter SF's opfattelse er masser af støtteordninger til landbruget, og vi har gennem afstemninger ved andre lovforslag vist, hvilke støtteordninger vi kunne acceptere, og hvilke støtteordninger vi var imod. Det er klart, at det er vores rettesnor, hvis jeg skulle udtale mig om, hvilke steder man kunne spare, men det må vi jo se på.

Der er talt om, at der foreligger en aftale om inddragelse af værdistigninger, og om, som det siges fra husmandsforeningerne, at det ved handel bliver nødvendigt at sikre sig, at bedre lånemuligheder ikke kapitaliseres.

Jeg skal bekræfte over for hr. Rønholt, at det er en vigtig sætning for SF, og hr. Røn-

[Gade]

holt er jo ikke i tvivl om, hvordan SF ser på de ting. Det er jo SFs politik. Men det, vi er enige om, er præcis de ord og de betragtninger, der står i dette betækningsbidrag. Det er aftalen. Det er en hel del, men det er ikke alt muligt, og det samme gælder de elementer, som indgår i det, man kunne kalde en revision af landbrugsloven.

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Jeg bliver nødt til at sige til hr. Gade, at når jeg i forbindelse med beslutningsforslaget tog afstand og nu ligesom anlægger en anden tone, er begrundelsen den, at det er et helt andet lovforslag, der foreligger nu. Det ændringsforslag, som er stillet, vender op og ned på hele diskussionen om indekslån. Her er der tale om et statssubsidium på 30 pct. af indekseringen. Det var ikke på tale på et tidligere tidspunkt. Da skulle låntager selv afgive hele værdistigningen, det skal han ikke mere.

Larsen-Ledet (RV):

Det radikale venstre er tilfreds med, at dette lovforslag om alternative finansieringsmuligheder for landbruget kan gennemføres nu. Jeg har bemærket, at kristeligt folkepartis medlem af landbrugsudvalget vil stemme for forslaget ved tredje behandling, og det glæder mig. Jeg formoder, at det vil blive svært for CD at stemme imod lovforslaget ved tredje behandling på fredag, men det får vi jo at se.

Jeg mener ikke, man kan sige, at venstre og de konservative direkte har spændt ben for dette lovforslag under udvalgsarbejdet, men man kan heller ikke sige, at venstre og de konservative har haft stor fantasi med hensyn til at stille ændringsforslag, i hvert fald ikke indtil nu, og det er nok det, jeg har døjet mest med at forstå.

Landbrugsministeriet og boligministeriet har ydet en anerkendelsesværdig indsats for at besvare spørgsmål så betids, at landbrugsudvalgets ønske om at få loven vedtaget inden sommerferien har kunnet imødekommes. Jeg synes nok, der er grund til at takke de forskellige ministerier, fordi man har gjort så meget ud af at redegøre for de statsfinansielle konsekvenser, sådan at vi virkelig har fået en langsigtet vurdering. Jeg synes ikke, det

altid har været tilfældet, men her får vi virkelig mulighed for at vurdere konsekvenserne af forslaget på lang sigt. Ved mange andre forslag skal vi selv regne 30 år frem, hvis vi skal danne os et indtryk af de langsigtede konsekvenser.

Den alternative finansieringsmulighed, som efter vedtagelsen af dette lovforslag vil stå til rådighed for landbruget, vil efter vores opfattelse være med til at bevare mange familiebrug, det vil gøre det lettere for unge landmandsfamilier at etablere sig på et almindeligt, svagt egenkapitalgrundlag. Jeg mener også, at lovforslaget på denne måde vil medvirke til at afdæmpe den nuværende tendens til industrialisering i landbruget.

Som det allerede har været diskuteret her, fremgår det af betækningsbidraget, at udvalgets flertal ønsker, at landbrugsministeren efter forhandling med landbrugsorganisationerne nedsætter nedlægningsgrænsen fra 500.000 kr. til 300.000 kr., vurderet efter vurderingen den 1. april 1982. I bemærkningerne her står der, at det skal ske senest med virkning fra 1. januar 1986, og det er, fordi vi har en aftale mellem seks partier om vores landbrugslovgivning. Nu er landbrugsministeren her ikke, men jeg vil alligevel opfordre ham til at tage initiativ til, at det kan ske hurtigere. Vi vedkender os selvfølgelig aftalen, men det, at der nu nedlægges så mange mindre og mellemstore brug, medfører, at det er meget nødvendigt, at vi bremses op straks. Sidste år oplevede vi en danmarksrekord i nedlæggelse af landbrug, og jo hurtigere vi bremses op, jo mindre ødelæggelse vil vi se af vores landbrugsstruktur og af vores lokalsamfund.

Afslutningsvis vil jeg sige, at kreditforeningerne ved låntagers anvendelse af de nye jordbrugslån får mulighed for at finansiere op til 70 pct. af handelsværdien. DLR har i 25 år haft vurderingsinspektører, som har nær tilknytning til landbruget, og som har kendskab til vilkårene for små og store landbrug. Kreditforeningerne får nu mulighed for i praksis at vise, om de kan leve op til det ansvar, der følger med de udvidede lånemuligheder.

Vi vil fra radikal side følge kreditforeningernes långivning til landbruget meget nøje. Hvis situationen skulle udvikle sig sådan, at vi får en urimelig praksis fra kreditforeningernes side med hensyn til udmåling af låne-

[Larsen-Ledet]

grundlaget for bestemte bedriftskategorier, bestemte produktionsgrene, eller hvis vi ser en tendens til urimelige konkurrenceforhold mellem kreditforeningerne indbyrdes, er vi parat til at tage spørgsmålet op her i folketinget og være med til at drage de fornødne konsekvenser.

(Kort bemærkning).

Erling Olsen (S):

Hr. Rønholt nævnte, at forslaget var blevet omkalfatret, idet landmanden efter det oprindelige forslag skulle afgive hele sin værdistigning mod nu kun 70 pct. Efter det oprindelige forslag skulle han afgive $\frac{3}{4}$ på det stående lån og $\frac{1}{2}$ på serielånet, og de 70 pct. ligger midt imellem de to grænser, så det er faktisk ikke på dette område, at forslaget er blevet væsentligt anderledes.

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Jeg underkender ikke, at det i lovforslaget oprindeligt var sådan, at basislånet kun skulle indekseres med $\frac{3}{4}$ og landbrugslånet med $\frac{2}{3}$, men der var den væsentlige forskel, at obligationsejeren ikke fik resten. Nu får han suppleret op til de 100 pct. af staten, og det er deri, den store forskel består.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Som vi tidligere har sagt, ser VS meget kritisk på de sidste mange års strukturudvikling i det danske landbrug. Dels er der sket en stærk koncentration, dels har dette sammen med en række andre udviklingstræk medført en langsom udtyndning af landbefolkningen, og dels har koncentrationen med dens stordriftsmetoder betydet adskillige skridt i den forkerte retning i forhold til det omgivende miljø. Det er i lyset af disse udviklingstræk og perspektiver, at VS har vurderet det foreliggende lovforslag til ændring af landbrugets finansiering.

I forhold til det tekniske indhold af det forslag, som nu er til behandling, har VS haft en række forbehold. For det første har vi været skeptiske over for det brud med realrenteafgiften, der var lagt op til i lovforslagets første udkast. Selv om VS ikke var med i selve forslaget, støttede vi indførelsen af en

realrenteafgift, og vi vil ikke kunne støtte en udhuling af den nugældende ordning.

For det andet har vi altid været imod såvel direkte som indirekte støtte- og subsidieordninger. Vores modstand gælder både den støtte, der direkte øger overskud og profitter, og den støtte, der medfører forbedrede kapitalmuligheder, f.eks. ved at realisere værdistigninger i fast ejendom.

I det foreliggende forslag har vi derfor været meget opmærksom på, hvilken effekt på ejendomspriserne finansieringsændringerne vil kunne medføre. Alt andet lige vil en forbedring af lånemulighederne i fast ejendom i vores samfund føre til ejendomsværdistigninger; det har vi set utallige eksempler på. Derfor vil også dette forslag påvirke ejendomsværdierne, både i forhold til de landbrugsbedrifter, der benytter sig af de nye finansieringsregler, og til landbrugsejendomme som helhed.

For det tredje har VS på samme måde som andre ønsket en sænkning af grænsen for, hvornår det skal overvejes, om små bedrifter kan nedlægges. De ændringsforslag, som er fremkommet under udvalgsbehandlingen efter førstebehandlingen her i salen, imødekommer nogle af de forbehold, som VS har taget. For at undgå det brud på realrenteforliget, som regeringen mente der var lagt op til, er det nu foreslået, at de nye landbrugslån gøres til fuldt indekserede lån, hvilket vi kan støtte. Dels fastholdes realrenteafgiften, dels vil eventuelle rentefradragsfordele blive væsentligt formindsket. Det ligger på linje med vores holdning.

Flertallet har tillige foreslået, at nedlægningsgrænsen sænkes fra en ejendomsværdi på 500.000 kr. til 300.000 kr., hvilket også er på linje med vores holdning.

Af VS' forbehold tilbagestår derefter spørgsmålet om støtte og om de værdikapitaliseringsmuligheder, som forslaget vil medføre. VS vil ikke være med til at forøge den samlede støtte til landbruget. Flertallets ændringsforslag indebærer umiddelbart merudgifter for staten, da der ifølge forslaget skal indføres et statstilskud til kreditforeningerne svarende til 30 pct. af den gældsopskrivning af indeksslånene, som sker på grundlag af ændringerne i nettoprisindekset. VS betinger sig derfor, at denne umiddelbare forøgelse af tilskuddene til landbruget skal findes inden for de eksisterende totalrammer for land-

[Elisabeth Bruun Olesen]

brugsordningerne, således at den samlede støtte ikke forøges, og vi vil endda præcisere vores krav til, at der ikke sker nedskæringer i den forskning og de fremadrettede forsøg, der er i gang, f.eks. for at udvikle et mere økologisk balanceret landbrug. VS har forstået, at dette også er udvalgsflertallets holdning, og vi kan stille os tilfreds med, at dette forslag kun vil føre til en ændret fordeling af landbrugets støtteordninger.

Med hensyn til den påvirkning af ejendomsværdierne, som forslaget vil medføre, er der ikke skabt nogen klarhed over, hvordan stigninger i ejendomsværdierne kan forhindres eller inddrages. Flertallet siger i sin betænkning, at da det ikke er hensigten, at forslaget skal føre til stigning i værdierne og dermed følgende kapitaliseringsmuligheder, vil flertallet følge prisudviklingen nøje, men det forhindrer selvfølgelig ikke værdistigning og kapitaliseringsmuligheder.

VS så helst, at en værdistigning, der skyldes offentlige støtteordninger, blev indefrosset som en offentlig prioritet, men så langt har udvalgsflertallet altså ikke ønsket at gå. For VS er den endelige stillingtagen til det foreliggende forslag derfor en afvejning af på den ene side, hvilke forbedringer forslaget vil medføre i forhold til de eksisterende strukturproblemer, landbruget står midt i, og på den anden side de kapitaliseringsmuligheder, forslaget indebærer.

VS mener ikke, at udvalgsflertallets bemærkninger om at følge prisudviklingen på landbrugsejendommene er nok. Der skal noget mere håndfast til, og derfor kan VS ikke stemme for forslaget. På den anden side mener vi, at der i forhold til landbrugets strukturproblemer ligger nogle klare fordele i forslaget. En række af de ændringsforslag, der er kommet til siden førstebehandlingen, er også efter VS' opfattelse forbedringer, der har drejet forslaget i den rigtige retning. VS kan derfor heller ikke stemme imod det. VS vil kort sagt undlade at stemme til lovforslaget.

Vi kan støtte den revisionsbestemmelse, som socialdemokratiet har foreslået, og vil bl.a. bruge den til at stoppe op og se på, hvilke ejendomsprisstigninger der måtte have fundet sted.

Ivar Hansen (V):

Jeg stillede i mit første indlæg det spørgsmål: hvor skal pengene komme fra? Fra hvilken kasse? Og hr. Bjørn Westh gav et svar. Det ærede medlem sagde: de skal selvfølgelig tages fra landbrugsministeriets budget. Men så var svaret ikke længere, og derfor spørger jeg her i anden omgang: hvad er det, der skal beskæres, hr. Bjørn Westh? Er det landbrugets konsulentordninger, er det støtte til yngre jordbrugere, eller hvad er det for midler, man tænker sig barberet? Nu er problemet jo, at man ikke rigtig ved, hvor stort det kompenserende sparebeløb er, for det, der er essensen, det, der er det korte af det lange i denne sag, er, at flertallet er blevet enig om at udskrive en regning til staten, hvis størrelse man ikke kender, og man har endvidere overladt det til kreditinstitutionerne at udskrive regningen. Det er det, denne sag handler om.

Og så kunne man i og for sig fristes til at spørge: skulle vi endelig have en ordning af denne karakter, hvorfor så ikke bygge på den eksisterende mulighed i realkreditlovgivningen om, at man kan optage indekslån inden for landbruget? Det kan man jo nu til nyinvesteringer. Der er fem, der har optaget sådanne lån, og så vidt jeg husker, har de to eller tre tilbagebetalt lånene, så der kun er 2 i alt. Det, jeg kritiserer, er, at jeg ikke kan vurdere, hvor mange der vil benytte denne form for lån. Det tror jeg vil være meget svært. Vi har sagt, at det er nok ikke ret mange, men vi kender ikke tallet, og det, vi kritiserer, er, at man udskriver en regning, hvis størrelse man ikke kender, og at man overlader det til andre at udskrive regningen. Det synes jeg er kritisabelt.

Bjørn Westh (S):

Når landbrugsministeren er ude til møde i landboforeningerne, slår han sig for brystet og siger: i min regeringstid, i 1984 og 1985, udbetaler landbrugsministeriet 700 mill. kr. direkte i rentetilskud til landbruget. Denne ordning, som hr. Ivar Hansen siger at ikke ret mange landmænd vil benytte, vil koste 15 mill. kr. for hver udlånt milliard. Set i relation til de 700 mill. kr., der gives i direkte rentetilskud nu, tror jeg nok, hr. Ivar Hansen overdimensionerer problemet med at finde pengene inden for ministeriets budget. Jeg vil tro, der er store besparelser til næste år alle-

[Bjørn Westh]

rede på rentesaneringsloven, og der er store besparelser på gældssaneringsloven til næste år, fordi den ikke bliver udnyttet i det omfang, man havde regnet med, nogle landmænd er holdt op, osv., så det kan sagtens finansieres. Vi ønsker ikke at spare på lånene til yngre landmænd, hr. Ivar Hansen; det var regeringen, der gennemførte det, og det modsatte vi os. Vi fremsatte faktisk et forslag om at forbedre den ordning, men det stemte regeringen ned, og det har jeg heldigvis lagt mærke til at dansk landboudom har bemærket.

(Kort bemærkning).

Ivar Hansen (V):

Jeg stillede et klart spørgsmål, hr. Bjørn Westh: hvor skal midlerne findes? Og så svarede hr. Bjørn Westh noget i retning af: det kan vi sagtens. O.k., det må vi så lade os nøje med.

Arne Bjerregaard (KrF):

Kristeligt folkeparti har i flere år set med bekymring på den strukturelle udvikling inden for landbruget. Vi har altid ønsket, at familiebruget skulle bevares i dansk landbrug, fordi enhver landbrugsejendom er både et arbejdssted og et bosted og selve arbejdet er en livsform, som vi ønsker at så mange som muligt skal have mulighed for at få.

Med den udvikling, vi er inde i, ser vi, at der nedlægges tusinder af ejendomme hvert eneste år, og derfor har vi offentligt i kristeligt folkeparti i mange år sagt, at det er nødvendigt med reformer inden for landbruget, hvis vi vil bevare det almindelige familiebrug inden for landbruget i Danmark.

Det gælder selvfølgelig ikke bare finansieringsreformer, dem har jeg såmænd snakket om i mange år, det gælder også reformer på andre områder, men det er, som om der er en tendens til for tiden at mene, at landbruget trives allerbedst, hvis det har fuldstændig frihed. Må jeg gøre opmærksom på, at landbruget aldrig har været frit for restriktioner, og i den periode, da man havde de stærkeste restriktioner, den stærkeste politiske målsætning med hensyn til landbruget, fik man den største, den bedste og den rigeste udvikling i dansk landbrug.

Vil vi fastholde dette eller få det til at fungere igen, tror jeg, det er nødvendigt, at vi på

forskellige områder vover at lovgive for landbruget efter en bestemt målsætning, nemlig den, at familiebruget skal bevares i Danmark. Det behøver ikke at være familiebrug, der ligger oppe på 100 ha og derover, men for at folk skal have mulighed for at leve af dem, er vi nødt til at skabe finansieringsreformer, fordi landbruget, som er kapitaltungt, aldrig i fremtiden vil kunne klare den forrentning, som andre virksomheder kan klare, og renten er jo ikke bestemt af landbrugets kapitalforbrug, renten er bestemt af det private forbrug herhjemme, bestemt af, at den private har fradrag for sine renteudgifter osv. Dette bestemmer rentehøjden; den bestemmes ikke af afkastningsmuligheden i landbruget, ej heller i den øvrige industri.

Nu ved jeg nok, at skattereformen, som jeg håber bliver en realitet, kan bøde en smule på det, men havde vi for 15 år siden tænkt på, at det er det private forbrug, der i hvert fald i væsentlig grad skaber rentehøjden, kunne vi have undgået mange af de økonomiske problemer, vi står med i øjeblikket, også problemerne inden for landbruget.

Lad mig sige, at mit parti er enig i disse synspunkter, men mit parti er ikke enig i, at denne lovgivning løser problemet. Jeg mener helle ikke, at den løser problemet, slet ikke, men jeg mener, at det er en begyndelse til at prøve at løse problemerne på det finansieringsmæssige område, og derfor kan jeg ikke, når jeg i flere år har sagt, at en finansieringsreform er nødvendig, undlade at medvirke til at gennemføre en sådan reform.

Lad mig sige om ændringsforslagene, at dem synes jeg ikke rigtig om. Jeg havde hellere set det oprindelige forslag vedtaget. Jeg erkender, at der var visse vanskeligheder, derfor vil jeg undlade at stemme til ændringsforslagene, men stemmer altså for forslaget ved tredje behandling.

Ove Jensen (FP):

Fremskridtspartiet har aldrig været begejstret for dette forslag, for vi har ikke troet på, at det, i hvert fald på lidt længere sigt, var til nogen som helst fordel for landbruget, og efter at der nu tilsyneladende er flertal for en række ændringsforslag, som fuldstændig ændrer forslaget, så det er blevet til et subsidieforslag, er det let for os at sige nej. Frem-

[Ove Jensen]

skridtspartiet er som bekendt imod alle støt-teordninger.

Og det med, at udgifterne skal tages fra andre områder inden for landbrugsministeriet, tror jeg ikke på. Derfor kan jeg godt svare på det spørgsmål, som hr. Ivar Hansen stillede til hr. Bjørn Westh om, hvor pengene skulle komme fra. De skal komme fra skatteyderne. Det bliver resultatet.

Forslaget er et dårligt forslag for landmændene, det bliver et dyrt forslag for skatteyderne, og så kan det vel stort set ikke blive ringere.

Boligministeren (Bollmann):

Må jeg først sige til hr. Bjørn Westh, at når landbrugsministeren og den fungerende landbrugsminister ikke er til stede, er det nok, fordi de har andet hverv at se til i dag, og da forslaget er udarbejdet i boligministeriet, synes jeg, det er rimeligt, at jeg har mulighed for at komme med kommentarer hertil. Jeg føler mig også helt overbevist om, at hr. Bjørn Westh får lejlighed til ved tredje behandling at få en diskussion med landbrugsministeren om de mere landbrugspolitiske aspekter, men det er jo ændringsforslagene, vi debatterer i dag.

Dette forslag har haft en meget mærkelig historie her i folketinget. Da det blev fremsat den 27. marts og vi ved første behandling kunne se, at det var fyldt med så store problemer, at det ikke burde vedtages, oplevede vi, at man bebudede et helt nyt forslag, og det er det, vi diskuterer i dag.

Jeg vil sige om de ændringsforslag, der foreligger, at de tilsyneladende retter op på nogle af de problemer, vi påpegede, men samtidig må man også sige, at de rejser en række nye problemer.

Hvis man skulle sammenligne det oprindelige forslag fra husmandsforeningerne med det, der foreligger nu, kan man vel sige, at den landmand, der ønsker at benytte sig af de nye lånetyper, er stillet nogenlunde ens efter de to forslag, men det er selve lånekonstruktionen, der er virkelig forskellig. Der er flere ordførere, der har været inde på det, og jeg vil gerne prøve at rekapitulere de væsentligste kritikpunkter, som jeg mener kan rejses mod det nye forslag.

For det første må jeg sige, at de nye lånekonstruktioner simpelt hen må være de mest

indviklede, vi nogen sinde har set i boligministeriet. Jeg skal ikke komme ind på alt for mange detaljer, men jeg vil da gerne bemærke, at forslaget har så mange ændringer i forhold til kendt finansieringspraksis, at der vel nok næppe er nogen finansieringsekspert i dag, der har overblik over, om lånene overhovedet kan konstrueres i praksis. Jeg siger selvfølgelig ikke, at det er umuligt; det kan da godt være, der findes en enkelt eller to, men det har i hvert fald ikke inden for den tid, vi har haft siden fremsættelsen, været muligt at påvise, at noget sådant kan lade sig gøre.

Et enkelt problem ved den nye konstruktion er, at den forudsætter, at der udstedes en helt ny slags obligationer, hvor man ikke på forhånd ved, hvornår der i gennemsnit vil ske udtrækninger. Det er noget, der vist nok teknisk hedder, at obligationernes amortisationsforløb på forhånd er ukendt. Det siger næsten sig selv, at markedet vil modtage sådanne obligationer med meget stor skepsis, og at renten derfor vil blive væsentlig højere end for tilsvarende andre obligationer.

Et andet kritikpunkt drejer sig om de foreslåede obligationers forhold til realrenteafgiften. Det er da rigtigt, at når man ser på dem umiddelbart, er de fuldt indekserede og skulle så ligesom de kendte indeksobligationer være fritaget for afgift. Men som jeg nævnte lige før, er låntagers forhold det samme som i husmandsforeningernes forslag, og det vil sige, at låntageren kun oplever en delvis indeksering. Resten skal betales af staten som et såkaldt afdragsbidrag. Det vil sige, at hvis staten ikke havde ydet tilskud, ville obligationerne have været delvis indekserede, og så havde de været afgiftspligtige. Nu betaler staten et tilskud, og så bliver obligationerne afgiftsfri. Hvis det ikke er Ebberød Bank, ved jeg ikke, hvad det er. Jeg må sige, at jeg opfatter denne konstruktion som et i hvert fald formelt forsøg på at omgå realrenteafgiftsforliget.

Et tredje kritikpunkt drejer sig om udformningen af det statslige tilskud, altså afdragsbidraget. Det er klart, at der er forskellige opfattelser af, om staten bør yde et sådant bidrag, og hvor stort det skal være, men man bør da i hvert fald gøre sig klart, hvad et sådant tilskud indebærer.

Den ordning, der nu foreslås, vil i realiteten betyde – og det har hr. Ivar Hansen i

[Boligministeren]

øvrigt også været inde på – at det er realkreditinstitutterne, der nu kan konkurrere om at yde lån med statstilskud. Jo større lån, jo større tilskud. Det synes jeg er et brud med al kendt bevillingspraksis. Det nærmer sig efter min opfattelse det uansvarlige. Jeg mener, at hvis dette lovforslag bliver vedtaget, betyder det et dræn i statskassen, som man i realiteten ikke har noget som helst styr på.

Man kan spørge, hvad der sker med disse skattepenge, og her siger vel både teori og praktiske erfaringer, at når ydelsen på et lån nedsættes via tilskud, vil ejendommen blive mere attraktiv, og det vil altså sige, at en væsentlig del af tilskuddet vil betyde kraftige ejendomsprisstigninger. Jeg kunne da godt tænke mig at spørge både det radikale venstre og andre, om det er det, man i virkeligheden ønsker. Jeg kunne forstå, at VS allerede på det område har fået kolde fødder.

På et andet væsentligt punkt adskiller socialdemokratiets forslag sig ikke fra husmandsforeningernes forslag, idet begge forslag indebærer enhedsprioritering inden for landbruget. Jeg forstår ikke, hvorfor det er nødvendigt, og jeg må i hvert fald sige, at jeg har ikke på noget som helst tidspunkt hørt et fornuftigt argument for, at vi skulle have enhedsprioritering. Jeg mener faktisk, det kun kan føre til en u hensigtsmæssig konkurrence om at tilbyde for store lån, og det kan igen føre til tab for obligationsejerne. Jeg mener, at de nuværende førstelagsinstitutter selvfølgelig vil være interesseret i at kunne yde enhedsprioritering også inden for landbruget, men jeg vil da gerne spørge, om det er disse institutters interesser, socialdemokratiet og de øvrige partier skal varetage i denne sag. Jeg har i hvert fald meget svært ved at se, hvor landbrugets interesser kan være i en sådan ændring.

Så er der et aspekt, som andre også har været inde på, nemlig at de stående lån skal indfries ved væsentlige produktionsændringer, og som det som sagt tidligere er påpeget, tror vi, at en sådan ordning vil blive meget vanskelig at administrere. Vi tror også, at en sådan ordning vil gå ud over en gruppe af lidt ældre landmænd, der måske gradvis ønsker at nedtrappe aktiviteten. Er det hensigten med forslaget?

Til slut skal jeg nævne, at forslaget muligvis også kan medføre problemer i relation til EF. Som en statsstøtteforanstaltning er det

klart, at den skal notificeres for EF-Kommissionen. Man kan ikke på forhånd antage, at forslaget vil blive anset for foreneligt med traktaten. Et forslag af denne karakter stemmer vel også dårligt med Danmarks traditionelle holdning til statsstøttespørgsmål. Det vil i øvrigt også kunne komme i konflikt med de EF-baserede støtteordninger, og det vil sige, at hvis det samlede støtteelement medfører en overskridelse af EFs maksimumsgrænser, kan det betyde, at EF nægter at udbetale refusion.

Som det nok klart er fremgået, finder regeringen, at der er tale om et meget problematisk forslag, et forslag, som ikke bør gennemføres, men det er da klart, at jeg meget gerne vil have en reaktion på nogle af de spørgsmål, jeg har rejst i denne forbindelse.

Bjørn Westh (S):

Boligministeren skal have tak for oplysningen om, at landbrugsministeren formentlig vil være til stede under tredje behandling. Så kan vi sikkert nå at ændre en masse! Hvis han havde ønsket at deltage i debatten, tror jeg nu nok, han skulle have deltaget på et tidligere tidspunkt end ved tredje behandling.

Den 16. april stillede vi en lang række spørgsmål til boligministeren om, hvordan man teknisk kunne udforme dette. Vi har ikke fået svar på de spørgsmål endnu. Det tager vi som et politisk ønske om at blokere sagen, og vi har derfor været nødt til med vores egne jurister at udforme de ændringsforslag, vi har stillet. Vi har i dag fået teknisk bistand fra boligministeriet, fordi man nu opdagede, at forslaget sikkert ville blive vedtaget, og gerne ville have ændret på nogle ord og flyttet nogle kommaer. Det er vi taknemmelige for, men vi synes egentlig, en demokratisk regering burde have været oppe af starthullerne noget før med at hjælpe folkettingen rent teknisk.

Boligministeren sagde, at dette i hvert fald formelt måske var et brud på realrenteskatteforliget. Det mener vi bestemt ikke det er, hverken formelt eller reelt, og jeg lagde også mærke til, at boligministeren ikke sagde, at det reelt var det, men han prøvede at postulere, at det formelt kunne være det.

De obligationer, som bliver købt op, er realrenteskattefrie. Jeg vil gerne gentage, at

[Bjørn Westh]

udlånes der 1 mia kr. – og det er jo et meget stort tal ifølge de beskrivelser, vi hidtil har fået af disse låneformer – vil det koste staten 15 mill. kr. i rentetilskud, kan man kalde det. I øjeblikket udbetaler man 700 mill. kr. direkte fra landbrugsministeriet i rentetilskud, så det skulle nok være muligt at finde de 15 mill. kr. til en bedre måde.

Så siger boligministeren, at dette er en endeprioritering, som sikkert vil give for stor konkurrence og for store lån, og derfor vil han gerne beskytte DLR. Den liberale regering ønsker jo ikke konkurrence. Jeg vil gerne sige, at når DLR blev stiftet for 25 år siden, var det, fordi de øvrige kreditinstitutioner ikke lånte nok ud efter de daværende landboorganisationers og den daværende regerings mening. Det var altså den modsatte påstand af den, der fremsættes i dag.

Det er klart, at der skal gives EF-notifikation, og det mener jeg også vil blive givet. Disse støtteordninger er ikke væsentligt anderledes end moderniseringsstøtten, der bliver godkendt i EF, som EF selv gennemfører, og som EF selv giver tilskud til, så det anser jeg ikke for at være noget problem. Men vi må selvfølgelig afvente notifikationen

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Jeg har lyst til at minde hr. Bjørn Westh om besvarelserne på de spørgsmål, der er stillet om de statsfinansielle konsekvenser af dette. Det er rigtigt med de 15 mill., men det andrager alene statsbidraget til indekseringen. Derudover er det statsfinansielle bidrag på 50 mill. kr. for hver lånt milliard, som kommer fra fritagelse for realrentebeskatningen, og spørgsmålet er, hvor beløbet på de 65 mill. kr. pr. lånt milliard skal hentes fra. Hvis det får et omfang, som forslagsstillerne måske ikke havde forventet, hvor skal disse mange gange 65 mill. kr. så komme fra? Hvilket ministerium skal de komme fra? Og hvor skal besparelserne komme fra for at imødekomme disse ønsker?

(Kort bemærkning).

Larsen-Ledet (RV):

Jeg vil gerne sige til boligministeren, at vi fra radikal side selvfølgelig ikke er interesseret i at lægge navn til ordninger, der kapitali-

serer sig, så at det er sælgeren, der får fordel. Derfor har vi også givet udtryk for, at vi meget nøje vil følge prisudviklingen, og vi får jo mulighed for det. Vi får mulighed for at lave sammenligninger. For kort tid siden var der kun 17 landmænd, der ville have disse lån. Lad os nu sige, at der er 1.000 eller 5.000 landmænd, der vil have dem. Der foregår jo andre handler, og derfor får vi en rimelig mulighed for at sammenligne de handler, der foregår på normal vis, med de handler, hvor denne finansiering kan komme på tale. Hvis de ejendomme er ulige dyrere, alt andet lige, så vil vi registrere det, og så er vi parat til at drage de fornødne konsekvenser.

(Kort bemærkning).

Ivar Hansen (V):

Hr. Bjørn Westh havde den lidt flotte bemærkning: det er jo en liberal regering, vi har. Den er selvfølgelig ikke tilhænger af konkurrence. Var det ikke sådan, ordene faldt? Jo, bestemt da. Jeg har sagt et par gange, og nu skal jeg sige det igen, at det, der er tale om her, er et forslag, hvor flertallet i folketingsrådet har besluttet sig for, at nu skal der rigtig være konkurrence, i dette tilfælde mellem kreditinstitutionerne. Nu skal man rigtig til at konkurrere om at bevilge lån, vel at mærke med det særlige indhold, at staten betaler en del af præmien. Det er en form for konkurrence, vi ikke bryder os om. Det er en form for konkurrence, man vist skal være socialdemokrat for at være tilhænger af.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Til hr. Ivar Hansen blot dette: det mener jeg taktisk også har været tilfældet ved de forskellige energistøtteordninger, vi har gennemført her i folketingsrådet.

Til hr. Rønholt: 15 mill. kr. pr. milliard er mange penge. Men hr. Rønholt burde også nævne, at når man går over til indeksfinansiering, har folk ikke så mange renter at trække fra i deres skattepligtige indkomst. Der tjener staten faktisk penge, men boligministeren har ikke i sine beregninger over, hvad dette koster, oplyst, hvad staten får mere ind i skat ved, at man anvender indeksfinansiering i stedet for rentefinansiering. Det er rig-

[Bjørn Westh]

tigt, at realrentefritagelsen betyder lettelser. Det gennemførte vi med aktierne for at sætte mere skub i industrien, for at sætte mere skub i byggeriet. Hvorfor er hr. Rønholt imod, at vi sætter mere skub i landbruget?

(Kort bemærkning).

Erling Olsen (S):

Blot et rent teknisk svar på et af de spørgsmål, boligministeren stillede. Der er ikke nogen helt tilfældig chance for udtrækning af de obligationer, som udstedes for at finansiere disse lån. For det første har vi lavet en fælles pulje for serielånene og de stående lån. For det andet er det for de stående lån i kraft af statens særlige afdragsbidrag, i kraft af kontantlånerentens afdragsэлемент og i kraft af, at lånene skal refinansieres ved ejerskifte, samt af, at der ligesom for andre indeksslån er en maksimumsgrænse på 30½ år, for aktuarer muligt med visse margener at beregne sandsynligheden. Jeg tror ikke, at det kommer til at ligge så langt fra de normale lån, at det vil skade kursdannelsen, men det får vi at se. Der er i hvert fald gjort noget for at gøre det så normalt og så meget lignende de andre lån som muligt.

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Hr. Bjørn Westh stillede mig det spørgsmål, om det konservative folkeparti er imod erhvervsfremmeordninger, som skaber dynamik i landbruget. Nej, det er vi ikke. Men vi ønsker det ikke camoufleret på denne måde, når prisen er, som det også er kommet frem her, at dersom det får en kapitaliseringseffekt, kommer man til at betale det i form af værdistigningsafgift, også for de landmænd, der ikke gør brug af denne ordning. Vi mener, at de almindelige ordninger, som er indført, burde have tid til at virke. Det gælder gældssaneringsordningen. Det gælder rentesaneringsordningen. Jeg kunne stille det modspørgsmål: hvorfor tog socialdemokratiet afstand fra de ordninger, der blev gennemført for et par år siden?

Boligministeren (Bollmann):

Det, der kalder mig herop, er hr. Bjørn Wesths bemærkninger om, at vi ikke ville yde bistand i boligministeriet. Det forstår jeg

ikke. Jeg tror nok, vi er kendte for at yde den bistand, folk beder om. Jeg mener også, vi har svaret på de spørgsmål, der er stillet. Der er muligvis et spørgsmål, der ikke er svaret på, og det skyldes, at vi har fået besked fra socialdemokratiet om, at det ikke var aktuelt.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Må jeg spørge boligministeren: hvem har givet den besked?

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1-10, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 11, § 2, således ændret, ændringsforslag nr. 12, § 3, således ændret, og § 4

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Lovforslaget går herefter til fornyet behandling i udvalget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

19) Anden behandling af lovforslag nr. L 217:

Forslag til lov om omprioritering m.m. af visse almennyttige boligafdelinger og om ændring af lov om realkreditinstitutter.

(Fremsat 17/4 85. Første behandling 24/4 85. Betænkning 23/5 85).

Der var stillet 5 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Forhandling